

Hearingrapport 2018

Introduktion

Nätverket för Barnkonventionen samlar cirka 50 organisationer i Sverige som arbetar för barnets rättigheter. Varje år organiserar Nätverket en hearing med barn från medlemsorganisationerna. Syftet är att stärka genomförandet av barns rättigheter i Sverige genom att lyfta barns röster och erfarenheter till beslutsfattare. Det barnen berättar blir del av den tilläggsrapportering som Nätverket för barnkonventionen gör vart femte år till FN:s barnrättskommitté. Temat för hearingen 2018 var ”När familjens pengar inte räcker till”.

Metoden för hearingarna finns beskriven i skriften ”Barns röster – från A till FN” från 2015 som nätverket för Barnkonventionen tog fram inom ramen för projektet med samma namn som finansierades av Allmänna arvsfonden.

För att delta på hearingen behöver barnen vara under 18 år och tillhöra någon av Nätverkets medlemsorganisationer. Det senare är viktigt för att deltagarna ska kunna få stöd av medlemsorganisationen före, under och efter hearingen. Det är olika barn som deltar varje år.

Barnen bestämmer helt själva vad de tycker är viktigt att prata om och får stöd av Nätverket att förbereda sina presentationer. Före årets hearing hölls varsitt förberedande möte med de deltagande barnen på plats hos barnens organisationer några veckor före hearingen, och en heldag med förberedelser dagen innan träffen med de vuxna. I 2018 års hearing deltog fem barn. Under hearingens förberedelser och utförande har varje grupp en separat gruppvärd som jobbar med barnen. I år använde Nätverket mycket erfarna och kompetenta gruppvärdar från Erikshjälpen och Bris.

När förberedelserna är klara presenterar barnen sina resultat för en grupp vuxna, till exempel myndighetschefer, politiker eller tjänstepersoner med jobb som direkt berör barns rättigheter. I årets hearing deltog tre riksdagsledamöter och Barnombudsmannen. Under presentationen är det bara barnen, gruppvärderna och de vuxna beslutsfattarena inne i rummen. Ingen annan får lyssna, inga föräldrar och inga journalister. Barnen bestämmer själva vad de vill prata om och hur mycket de ville berätta om sig själva.

Mötet spelas in och barnens erfarenheter samlas i en rapport. Vart femte år samlar Nätverket för barnkonventionen rapporterna till en som skickas till FN:s barnrättskommitté. Barnens röster blir på det sättet en del i det underlag som barnrättskommittén tittar på när de följer upp hur väl Sverige lever upp till Barnkonventionen.

Metoden är kvalitativ, det vill säga den gör inte anspråk på att kartlägga situationen för alla barn i Sverige eller för alla barn i en specifik situation. Det metoden ger oss är ett fåtal barns tankar och erfarenheter utifrån sina livssituationer.

När familjens pengar inte räcker till

En handfull barn deltog i hearingen 2018. För att säkerställa deras anonymitet anges inte exakt ålder eller kön på de deltagande barnen under de flesta av citaten. Barnen som deltog var mellan 10 och 17 år och kom från olika delar av landet. Gemensamt för barnens berättelser, oavsett ålder, är att de uttrycker att det kan kännas otryggt att ha ont om pengar, att de alla har medvetenhet om familjens ekonomi och att det är viktigt med bra vuxna både i och utanför familjen.

Att oroa sig

De deltagande barnen uttrycker oro. Det är jobbigt att se familjemedlemmar, oftast mammor, kämpa med den dåliga ekonomin. Barnen tar stort ansvar och beskriver hur de känner skuld över att de inte kan göra mer. Några barn pratar om planer för hur de ska kunna bidra till familjens ekonomi. Alla har erfarenhet av att de inte vill fråga om saker eller be om saker för att de vet att familjen inte har råd.

"Eftersom barnet ser sin mamma slita så hårt med att jobba, alltså barnen mår ju dåligt av det. Att se sin mamma slita så hårt, för att liksom betala för lägenheten, betala för deras kläder, betala för deras mat. Så ... man vill inte gå fram och fråga sin mamma om pengar, för att undvika att det ska bli jobbigt för henne."

"Ja, ett exempel ... min mamma. Varje gång hon är sjuk, alltså hon är sjuk eller någonting. Hon kan vara väldigt, väldigt sjuk, och ändå gå upp till jobbet och gå ... för att hon ska kunna ha råd till att försörja oss. Och det känns inte bra och sånt."

"Min mamma, ja, hon ligger sjuk och allting sånt. Alltså hon kan komma hem på hennes raster och börja städa huset. Varje gång hon lagar mat så låter hon oss äta först, så tar hon resterna till sig själv. Alltså, det känns inte bra att bära på det."

"Ja, och ... jag själv skulle inte kunna ha hjärta till att fråga min mamma om pengar. Hon kan ringa mig, till exempel hon gjorde det i går, hon ringde och sa "är det något du behöver pengar, någonting?" Jag säger nej, för jag vet vilken situation min mamma ligger på."

Barn1: *"Man måste tänka sig för vad man köper. Inte slösa. Tänk på att det ska räcka till mat och så där."* Barn 2: *"Ja, mat, hyra och avgifter."* Barn 1: *"Och skatt."* Barn 2: *"Man måste betala hyra också för annars får man inte bo i huset. Och man borde tänka på mat och hyra innan man tänker på chips och godis och dricka och sånt."* Barn 1: *"Och att ha kul och nöjen."*

"Alltså, vi pratar inte alls om det [pengar] hemma. Jag vet ändå. Jag tycker att det är självklart att tänka på pengar, eller saker man köper för pengar. Om man inte tänker på pengar kan det bli att man måste bo i ett dåligt hus, och så måste man stå i led ett halvt år för att bo (...). I stället så kan man bara bo i sitt eget hus, man kan köpa mat, man kan städa i sitt eget hus, man kan ha fina vita tänder i stället för svarta. Ja, jag tycker det är självklart."

"Den som oroar sig mest i huset för pengar är faktiskt jag. Jag vet inte varför, men jag gillar inte att köpa mycket saker. Jag vet att man måste spara pengar till hyran, annars blir man utan hus. Man måste spara pengar till hyran, för annars så kan man inte sova i och ha en lägenhet som är varm, för annars så måste man sova ute på ett kallt ställe. På en sten kanske. Inte skönt."

"Alltså, det brukar räcka till mat och sånt där. Det brukar ibland bli lite över men då brukar vi spara det till slutet av månaden ifall det kommer upp en avgift på slutet, för man måste kunna betala den."

"En anledning också till varför man inte kan ha så mycket pengar, som jag gått igenom, är att en förälder gått bort. Då tappar man en inkomst, och den andra föräldrar, den andra föräldern orkar inte jobba, för den mår ju dåligt över att den ena har gått bort. Och då kan den sjukskriva sig, så det ... alltså det går åt väldigt mycket från lönen liksom. Så då blir det svårt hemma."

Artikel 26. Varje barn har rätt till social trygghet, och hjälp om föräldrarna till exempel har lite pengar.

Artikel 27. Varje barn har rätt till skälig levnadsstandard, en bostad, kläder, mat och rent vatten.

Artikel 41. Om det finns bestämmelser som gör mer för barns rättigheter än innehållet i barnkonventionen, gäller de bestämmelserna i stället.

Aktiviteter & vardag

Några av barnen beskriver hur de känner sig utanför när de inte kan vara med på aktiviteter, som resor, läger eller aktiviteter som kostar pengar på fritidsgårdar. Bra vuxna är en av nycklarna till att ändå ha en bra fritid, ibland för att ha någon som förstår, ibland för att få pengar eller rabatter.

”Och det här såklart, att man alltid ... att pengarna inte räcker till påverkar oss på olika sätt. Och ett exempel är att vi inte kan vara med på vissa aktiviteter, som till exempel, som jag vill vara med på piano och sånt, eller gitarr. Eller fotbollsresor eller resor.”

”Ja, ett exempel, jag ville åka på fotbollsresa. Jag älskar fotboll, och allting sånt. Så vi skulle verkligen åka, och vi skulle spela och vi skulle vara där väldigt länge. Men mamma sa till mig ”nej”, för det var jättedyrt. Alltså jag var jätteledsen alla de här dagarna, men sista sekunden så ringde min tränare min mamma och sa att han kan bjuda på halva priset. Ja, och det var ... alltså det var väldigt, ja, han är ... jag blev jätteglad.”

”Så det är ju pinsam situation man ligger i, så jag tycker att det är jobbigt att fråga om hjälp. Alltså, det är bra om vuxna erbjuder sig. Jag har varit med om att min fritidsgårdslärare, har erbjudit mig. Han vet hur jag har det där hemma, så sa han till mig ”du, det är bara att komma in. Du behöver inte betala”. Och jag blir jätteglad, det känns som en lättnad att inte jag behöver bära på det och tänka ”jag får inte gå in nu” och allting sånt. Så det känns skönt ifall en vuxen erbjuder sig, än att vi ska gå och fråga. Man känner sig så låg när man går fram och frågar.”

”Alltså, jag vill inte ha något dyrt, jag vill bara typ ha något ibland när jag går ut men, det går över, det går över efter typ tio minuter.”

”Det är ju något man bär på hela tiden, alltså, man tänker mycket.”

Artikel 2. Alla barn är lika mycket värda och har samma rättigheter. Ingen får diskrimineras.

Artikel 4. Politiker som styr länder ska ansvara för att alla barn får det som de har rätt till. När det gäller barnets ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter ska staten utnyttja det yttersta av sina resurser.

Artikel 15. Barn har rätt att starta och delta i föreningar och organisationer.

Artikel 17. Varje barn har rätt att få tillgång till information via till exempel internet, radio och tv.

Artikel 31. Varje barn har rätt till lek, vila och fritid.

Framtiden

Bland deltagarna finns det de som har mycket framtidsplaner och hopp, men också de som känner hopplöshet och rädsla inför framtiden. Alla vet inte att det är gratis att studera på universitetet och har aldrig tänkt tanken att det skulle vara möjligt för dem. Andra har drömmar och förhoppningar om ett liv som är bättre än det deras föräldrar levde. Ofta framför barnen konkreta förslag på saker som borde vara annorlunda, till exempel gratis mensskydd och inomhuslekplatser. Just frågan om kostnadsfria mensskydd är något som flera av riksdagsledamöterna efteråt har nämnt som en fråga de tar med sig i sitt fortsatta arbete.

”Man har rädsla över att inte få pojkvän eller flickvän, eller så här ... någon man kan gifta sig med. Eftersom att, ifall man verkligen vill starta om och skaffa en familj, och så där. Eftersom man har väldigt svårt att bli utvald, till exempel ... vi säger, hon är rik, och jag är fattig. Jag har på mig fattiga kläder, och hon har på sig rika kläder. Hon har smink, sånt där ... alltså såklart han kommer välja henne först. Och det ... man tänker på det väldigt mycket, man tror ... även om det kanske inte är sant, om han kanske väljer mig. Man tänker på det väldigt mycket, man tänker ”hon är mycket finare, hon är mycket rikare”. Så det är bara så här väldigt svårt, om man har rädslan med sig då.”

”Jag är rädd för om hon [mamma] går bort. Alltså, på grund av hur mycket hon har slitit sig själv. Och ifall hon går bort, vem är det som ska försörja oss då? Och i framtiden, jag vet inte hur det blir.”

”Min mamma har haft så, att hon inte får jobb för att hon bär på sjal, De har sagt till henne rakt att ’vi tar inte emot, för klädseln passar inte in här’, typ. Då tänker jag jaha, ska det bli så för mig också? Så är det ju.”

”När inte jag får den hjälpen jag behöver, oavsett vart jag är. Så vad är det något, att vara på skolan? Vad är det för idé, och att fortsätta med utbildning kostar ju också pengar. Ett exempel, ifall jag skulle vara fattig och inte ha råd för det. Hur är det jag ska fortsätta mig fram? Alltså hur är det jag ska ta mig fram?”

”Det borde finnas bra platser dit barnen kan gå till och leka, så här en gratis plats där barn kan gå och leka, som ett lekland.”

”Då [om jag hade en trollstav] skulle jag skulle trolla fram mer pengar till Sverige för då skulle de kunna förändra andra barns liv som inte har så mycket pengar.”

”Det är dyrt att köpa mensskydd och värktabletter. Man lider mycket av värken om man inte har mensskydd, får man använda handdukar och papper. Vilket känns jobbigt och obekvämt och ej fräscht. Ja, alltså bindor borde vara gratis, och tabletter. För att det ... ett exempel, för att man skulle ha råd med binda, så ... det är ju obekvämt att sitta och bära på en handduk. Det ska vara gratis, och inte att vi ska behöva betala för såna grejer.”

”Vi kan inte spara så mycket pengar till roliga saker för de mesta pengarna måste räcka till mat. Och hyra och räkningar”

Artikel 2. Alla barn är lika mycket värda och har samma rättigheter. Ingen får diskrimineras.

Artikel 3. Vid alla beslut som rör barn ska i första hand beaktas vad som bedöms vara barnets bästa.

Artikel 18. Barnets föräldrar har gemensamt ansvar för barnets uppfostran och utveckling. Staten ska hjälpa föräldrarna.

Artikel 28. Varje barn har rätt till utbildning. Grundskolan ska vara gratis.

Relationer och skola

Att ha mindre pengar än ens vänner och klasskompisar påverkar relationerna. För många blir det naturligt att umgås med andra som har en liknande ekonomisk situation. Bristen på pengar är inget de yngre barnen diskuterar med kompisar trots att de är väldigt medvetna om hur det ligger till.

Några tjejer i tonåren berättar:

”Det är också väldigt vanligt med blickar, och att man får kommentarer. Bara för att man inte har råd med saker, eller för att man inte kan göra saker som ens kompisar kan göra. Man kan till exempel bli kallad för fattiglapp, eller andra”

”Det är också väldigt dåligt att kompisar lämnar en, för att man inte kan göra ... man kan inte vara med på de dyra grejerna som de gör. Så de lämnar en, eller ”

”Och man känner sig otillräcklig, för man tycker att man inte räcker till. Och skam och pinsamt, alltså när man inte har saker som anses vara normen, till exempel mobiler och till exempel den nyaste stilen kläder, och ... alltså världens ... en stor villa, och sånt där.”

”Ja, ett exempel på det om mobiler. Min kompis har inte mobil, hon har inte haft det på jättelänge. Så varje gång någon frågar henne ”har inte du mobil?” Så är hon tvungen att ljuga och säga ”jo, jag har en hemma”. Men alltså, man ska kunna vara sig själv framför sina vänner, man ska inte vara tvungen att ljuga.”

”Konsekvenser ... många tar grejer, för att sälja vidare och tjäna pengar på det. Alltså, ja, det gör också min kompis. Alltså, att hon tar kläder från affärer och säljer vidare det, för med vilka pengar ska hon leva då? Så ... det är många som gör det. Det är ju det som leder till mord, och allting sånt. Och att man blir tagen, och man får straff och så. Alltså jag gör inte det, men jag förstår att hon gör det.”

”Om man tar pengar och annat, kan det vara för att om man har lite pengar, så kanske inte man får familj, framtid och sånt där. Så i stället så tjuvar de kläder, tjuvar andra saker. Alltså bara för att själv inte vill se ut som en fattig person. Att man vill se ut likadan som den andra. Som sina kompisar, och ... ja, det är därför”

”Det är kan vara att man frågar vuxna om hjälp, för att ... typ, om man vill ha hjälp med någonting ... kanske skolresa eller någonting. Typ lärare och sånt på fritidsgården. Det är jobbigt att fråga, för det är pinsamt och så, men många hjälper faktiskt när man väl frågar.”

Två barn i låg- och mellanstadieåldern berättar:

”Vi tänker mer på vad saker kostar här än vad andra barn, för man kan inte bara gå till affären och köpa det dyraste”

”Vi pratar inte mycket om vad någonting kostar [med våra kompisar]. Alla vet, men alltså det pratar vi inte om.”

”Jag brukar tänka mycket på pengar. Saker som kostar mycket, saker som kostar lite. Det är nog mer än andra barn.”

”En gång fick jag ett brev av min fröken och. Det var så här ett sommarläger för gympa och sånt. Det var mycket saker, och jag tänkte jag kan fråga, det kanske inte är så dyrt. Men på slutet stod det att det kostade 1095 för en person. Får man dela ut saker [i skolan] som kostar pengar? Jag tänkte att jag inte ville fråga mamma för det kostar för mycket för en person. Jag bara kastade lappen i sopporna. Alltså, det var inte bara vi som gjorde det, alla gjorde det för vem går på ett läger för 1095 kronor?”

Artikel 26. Varje barn har rätt till social trygghet, och hjälp om föräldrarna till exempel har lite pengar.

Artikel 27. Varje barn har rätt till skälig levnadsstandard, en bostad, kläder, mat och rent vatten.

Artikel 31. Varje barn har rätt till lek, vila och fritid.

Om hearingen

Att vara med i Nätverket för Barnkonventionens hearing är för alla de deltagande barnen något stort och ovanligt. En del barn är väldigt nervösa före hearingen, men efteråt är nästan alla otroligt stolta och nöjda. I de efterföljande utvärderingarna berättar barnen om hur de har känt sig lyssnade på och hur bra det har varit att få stöd och hjälp i att beskriva sin situation. Men de kan också uttrycka frustration över att förändring tar så lång tid.

”I går när jag kom till hotellet sa jag till min gruppleadare att jag var jättenervös att jag skulle säga något fel. Jag var jätterädd. Men nu känns det mycket bättre. Eller det känns jättebra. Alltså jättebra”

”Jag var först jätte... rätt nervös. Jag ville inte ens göra det. Jag tänkte på att jag skulle säga något fel. Men nu alltså wow, jag är typ modig”

”Man kan inte säga något fel. Det är vårt val om det är fel eller rätt.”

Artikel 12. Varje barn har rätt att uttrycka sin mening och höras i alla frågor som rör barnet. Barnets åsikt ska beaktas i förhållande till barnets ålder och mognad.

Artikel 13. Varje barn har rätt till yttrandefrihet, att tänka, tycka och uttrycka sina åsikter.

Vuxna deltagare 2018

Emma Henriksson, riksdagsledamot Kristdemokraterna

Anna-Karin Hildingson Boquist, vikarierande Barnombudsman

Yasmin Larsson , riksdagsledamot Socialdemokraterna

Christina Örnebjär, riksdagsledamot Liberalerna och talesperson i barnrättsfrågor

Deltagande organisationer – organisatörer, gruppleddare och barndeltagare

Bris

Erikshjälpen

Frälsningsarméns ungdomsförbund

Stockholms Stadsmission

Sveriges Kristna råd

Underground (ej medlem i Nätverket)

Kontakt

För mer information se www.barnkonventionen.se

Citera gärna rapporten, men ange alltid källa Nätverket för Barnkonventionen.

Rapportförfattare och projektledare: Tove Kjellander från Vinkelrätt- barnrättsperspektiv, utbildning och projektledning tove@vinkelratt.se

© 2018 Nätverket för Barnkonventionen